

Op weg naar een theologie van het religieus leven

In het beleidsplan 2021-2025 heeft de KNR de intentie verwoord om een theologie van het religieuze leven te gaan beschrijven. Het jaarthema 2021 staat in het licht van dit voornemen. Het is de bedoeling te starten vanuit de beleving van het religieuze leven door leden van instituten die nu verenigd zijn binnen de KNR. De beleving is de concretisering van het ideaal en kan goed gebruikt worden om te verhelderen hoe de theologie van het religieuze leven anno 2021 gestalte krijgt. De theologische omschrijving van het religieuze leven blijft op deze wijze dicht bij de praktijk. In dit Bulletin komen diverse religieuzen hierover aan het woord. Simon Evers had een gesprek met zr. Monica Raassen crss, vicevoorzitter van de KNR. Enkele korte reflecties op het jaarthema van andere religieuzen leest u op de volgende pagina's.

Op zaterdag 6 februari ging ik naar de R.-K. Pastorie van Breukelen, het huis waar zr. Monica woont omdat ze pastoraal werkster is in de parochie St. Jan de Doper (Vecht en Venen) waar Breukelen toe behoort. Ze woont hier sinds de priorij Emmaus te Maarssen van de Kanunnikessen van het Heilig Graf in 2017 gesloten werd. Zr. Monica ontvangt me met koffie en we zitten in de huiskamer van de pastorie.

Zr. Monica, wat roept het jaarthema bij jou op?

Volgens mij gaat het over hoe je als religieus in het leven staat. Je 'Sitz im Leben' verkennen. Hoe vul je je leven in? Hoe ga je om met de mensen waarmee je samenleeft en die je ontmoet? Hoe leef je? Hoe ga je om met je werk? Wat doe je wel? Wat doe je niet?

Beantwoord je die vragen anders om dat je een religieuze bent?

Ja, er is een ander vertrekpunt om de afwegingen te maken bij al die vragen.

Welke dan?

Belangrijk is voor mij is de vraag waarom ik iets doe. Ik vraag me bij mijn handelen af of het toegevoegde waarde heeft zowel voor anderen als voor mijzelf. In relatie met anderen gaat het om het welzijn van die ander, hoe kan ik daaraan bijdragen. Niet vanuit individueel perspectief maar vanuit gemeenschappelijk perspectief kijkend. Dat geldt voor wat ik doe of niet doe maar ook voor materiële zaken.

Als het gaat om materieel bezit stel ik mij de vraag of het al dan niet luxe is. Voor ik intrad in Maarssen had ik de beschikking over veel luxe en ik was er ook wel aan gehecht. Ik had een groot huis, een luxe inrichting en een grote auto. Ik heb geleerd dat bezit ook te maken heeft met hoe je door anderen gezien wilt worden. Nu is dat voor mij niet meer belangrijk. Bij elke aanschaf is het de vraag of het noodzakelijk is en of het geen schade toebrengt door de wijze waarop het geproduceerd is.

Wat heeft dat met het feit dat je religieuze bent te maken?

Je bestemming als religieuze is voor mij dat de Goddelijke kern van jezelf en van de ander aan het licht komt. Hoe meer je afstand doet van uiterlijkheden hoe meer je bij de binnenkant van het leven kan komen op het niveau van zingeving. Het uiterlijke kan zo gemakkelijk het zicht op het innerlijke ontnemen. Dat geldt voor jezelf als je een façade opwerpt van uiterlijkheden, maar ook voor de ander die een façade opwerpt, kun je daar doorheen kijken?

Wat is dan de kern van het religieuze zijn?

Als religieuze kies ik ervoor om in mijn leven ruimte te scheppen voor God en probeer ik het beeld van God waarin ik geschapen bent tot uiting te laten komen door een vrouw uit een stuk te zijn – onverdeeld! Binnen- en buitenkant zijn een geheel.

Jij draagt soms een habijt en soms niet. Heeft dat iets met de kern van het religieuze zijn te maken?

Met of zonder habijt, ik ben en blijf zr. Monica, het habijt is niet mijn identiteit. In het klooster geeft een habijt de eenheid van de gemeenschap aan, in mijn werk helpt het voor de herkenbaarheid, ik werk vanuit mijn religieuze achtergrond die voortkomt uit mijn verbondenheid met God. Voor mij is God een ruim begrip en heeft vooral te maken met de liefde zoals in de Bijbel staat: 'God is Liefde' (1 Joh. 4, 8 en 16). Die liefde geeft eenheid met alle mensen, met de schepping.

Hoe heb jij dat ontdekt?

Nadat ik jong weduwe ben geworden heb ik de Geestelijke Oefeningen van Ignatius van Loyala gevolgd. Ik ontdekte toen dat binnen mijn huwelijk de goddelijke dimensie ingevuld werd door de relatie met die ene persoon binnen het sacrament van het huwelijk. Nu wordt die goddelijke dimensie voelbaar op verschillende terreinen van mijn leven: in mijn relatie met vele mensen, in de momenten die ik exclusief voor het gebed reserveer en in mijn werkzaamheden.

Is het bewustzijn van de goddelijke dimensie in je leven er altijd geweest?
Nee, ik heb ook periodes in mijn leven gekend dat dat voor mij niet echt merkbaar was. Het is mij weer meer bewust geworden door de Geestelijke Oefeningen.

Na het overlijden van mijn man stond ik open voor wat mij gegeven zou worden. Het had ook een nieuwe relatie met een persoon kunnen worden – maar het werd het leven als religieuze. Wel ben ik altijd gevoelig geweest voor de traditie van het religieuze leven en de liturgie.

Waarom werd je dan toch religieuze?

Het had alles te maken met thuiskomen bij God en mezelf. Zoals Augustinus het zegt ervaar ik het: 'Mijn hart is onrustig, totdat het rust vindt in God.'

Wat is dan de essentie van jouw leven als religieuze?

Altijd openstaan voor de roepstem van God. Dat bepaalt alles: mijn doen en laten, de wijze waarop ik me verhoudt tot anderen, de manier waarop ik mijn werk doe. De focus ligt bij de A/ander. Binnen de Augustijnse spiritualiteit van de Kanunnikessen werd dat verwoord met: 'een van hart en een van ziel op weg naar God.' De focus ligt op Gods liefde die in en door mensen aan het licht komt.

Je hebt je als religieuze verbonden binnen de Rooms Katholieke Kerk. Welke rol speelt dat in jouw leven?

Ik heb me altijd thuis gevoeld binnen de r.-k. Kerk. Ik zat op school bij zusters Dominicanessen en hield ervan om naar de kerk gaan (bij de Dominicanen). Wat mij raakt in de r.-k. Kerk is de traditie en de rijkdom van de liturgie. Natuurlijk is het toebehoren tot de r.-k. Kerk soms ook een bron van spanning. Als kind heb ik dat al ervaren. Meisjes mochten destijds na hun communie geen misdienaar worden – dat vond ik oneerlijk. Vrouwen kunnen geen priester worden – vrouwen staan gevoelsmatig op de tweede plaats. Soms voel ik me er zelfs buiten staan als het gaat om de klerikale hiërarchie binnen de Kerk.

Waarom ben je dan religieuze binnen de r.-k. Kerk?

Ik beleef binnen de r.-k. Kerk vele dimensies: de gemeenschap (communio), ik vier de liturgie (cultus) en probeer er voor anderen te zijn (charitas). Hoewel ik inmiddels noodgedwongen alleen leef ervaar ik in het samenzijn met mede-religieuzen telkens een gezamenlijke verbondenheid en ook in mijn werk voor de parochianen voel ik die verbondenheid. Ik mag staan in de rijke traditie van de r.-k. Kerk.

Wat vind je zo bijzonder aan de liturgie?
In mijn jeugd werd er veel geëxperimenteerd met de liturgie. Het is pas later dat ik de diepere zin en betekenis van de liturgie leerde kennen. Ik begreep ook dat er orde en

structuur in de liturgie zat. De liturgie geeft mij de kans om open te staan voor het transcendente. Met name het Gregoriaans vond en vind ik mooi, graag geniet ik van Gregoriaanse zang uit de tijd van de renaissance en vliet ik weg met gedachte en gevoel naar Goddelijke sferen. Het was binnen het klooster wel gemakkelijker om de structuur van het dagelijks gebed te onderhouden, nu moet ik zelf dat ritme vasthouden. Ik heb duidelijk behoefte aan gebed en aan stilte op zijn tijd.

Je leeft nu alleen. Wat betekende het leven in gemeenschap voor jou?

Gemeenschapsleven is een bijzondere gestalte van het religieuze leven. Er is verbondenheid met de mensen met wie je dagelijks samenleeft, maar ook met kringen van mensen daaromheen. De goddelijke dimensie wordt binnen het gemeenschapsleven zichtbaar en tastbaar omdat je velen in je leven betreft – ook diegenen waarvoor je persoonlijk niet zou kiezen.

Wat zijn de voor- en nadelen van het alleen leven als religieuze?
De diepe verbondenheid met mensen blijf ik beleven, maar dat krijgt nu gestalte binnen een grotere ruimte en met veel vrijheid. Wel mis ik een tochtgenoot/tochtgenoten met wie je vanzelfsprekend het leven deelt.

Wat is nu het specifieke van het leven als een religieuze?

Het is een leven dat gedreven wordt door de Geest van God. De Geest brengt het goddelijke aan het licht en daar wil ik graag voor open staan. De Geest in alle ongrijpbaarheid inspireert mij zeer. In bijgaande afbeelding van een duif in glas wordt dat in mijn ogen goed verbeeld, ongrijpbaar maar wel aanwezig.

In het kader van het jaarthema vroeg de KNR zeven religieuzen een korte vastenmeditatie te schrijven. Deze zijn wekelijks toegestuurd aan zo'n 150 religieuzen en andere geïnteresseerden. Ze zijn terug te lezen op de website van de KNR: www.knr.nl

Hoe wordt dat leven geleid door de Geest concreet?

Het geeft mij de kracht om rust te ervaren binnen een hectische, rusteloze wereld. Telkens ervaar ik de verwijzing via mensen en gebeurtenissen naar het goddelijke. De Geest doet mij openstaan voor de andere en me te laten raken door de andere.

Zie je je leven als religieuze ook als profetisch?

Het religieuze leven heeft voor mij te maken met het goddelijke zichtbaar en hoorbaar maken in onze samenleving. Bijbelteksten geven inspiratie om mijn leven vorm te geven en dit zowel in het dagelijkse leven als in mijn werk als pastoraal werkster uit te dragen. Daardoor hoop ik als religieuze ook profetisch te zijn.

Al met al een jaarthema waar ieder van ons over kan nadenken en invulling aan kan geven waardoor de rijkdom van het religieuze leven vanuit de praktijk vorm kan krijgen in een theologie van het religieuze leven.

SIMON EVERS